

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Marie Turkové a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobce: **M. S.**, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Praha 5, Křížová 25, o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 26. 1. 2007, č. j. 57 Ca 46/2006 - 42,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II.** Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím žalované ze dne 21. 12. 2005, č. X byla zamítnuta žádost žalobce o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle § 1 odst. 3 zákona č. 261/2001 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politickým vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů a o změně zákona č. 39/2000 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům československých zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 až 1945. Rozhodnutí je odůvodněno tím, že žalobce neposkytl žalované ani Ministerstvu obrany ČR podrobný popis okolností ukrývání ani nepředložil doklady prokazující jeho ukrývání. Žalovaná dále konstatovala, že údaje které žalobce uváděl jsou značně neurčité, rozporné a v důsledku toho nevěrohodné.

Proti rozhodnutí žalované podal žalobce u Městského soudu v Praze žalobu, ve které uvedl, že se v průběhu druhé světové války musel ukrývat před německými esesáky z rasových důvodů. Německá vojska žalobce a jeho rodiče pronásledovala, protože byli Romové. Žalobce konstatoval, že veškeré dokumenty ve kterých pravdivě vylíčil skutečnosti

kteřé zažíval, a kteřé byly potvrzeny svědky (V. B., J. B.) již žalované zaslal. Zdůrazňoval, že se ukrýval s matkou v lesích před hitlerovci a zažíval strach, bídu, hlad a zimu, což již několikrát ve svých žádostech uváděl. Žalobce rovněž poukázal na skutečnost, že celá věc trvá již tři roky a proto by za délku řízení měla být žalovaná postižena. Dovožoval splnění podmínek nároku na požadovanou dávku.

Městský soud v Praze usnesením ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 12 Ca 16/2006, postoupil věc podle § 7 odst. 6 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“) Krajskému soudu v Plzni, neboť (s poukazem na ust. § 7 odst. 2 s. ř. s. ve spojení s § 129 odst. 1 s. ř. s., § 7 odst. 4 zákona č. 261/2001 Sb., a §§ 85 odst.1 a § 85a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád) dospěl k závěru, že Krajský soud v Plzni je soudem věcně i místně příslušným k projednání a rozhodnutí této věci.

Žalovaná ve svém vyjádření k žalobě připomněla podmínky, které musí být splněny pro přiznání jednorázové peněžní částky podle § 1 odst. 3 zákon č. 261/2001 Sb., a konstatovala, že žalobce uváděl ohledně svého ukrývání opakovaně zcela rozporné údaje, které si vzájemně odporují. Ani poté, co k tomu byl žalovanou vyzván, nepředložil žalobce jediný objektivní důkaz prokazující jeho ukrývání nebo soustředění do vojenských pracovních táborů po dobu nejméně tří měsíců. Opakované uvádění různých údajů tak snižuje věrohodnost žalobcových tvrzení. Žalovaná vzhledem k tomu, že žalobce neprokázal, že by se v letech 1943 a 1944 z rasových důvodů ukrýval, navrhla, aby krajský soud žalobu zamítl.

Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 26. 1. 2007, č. j. 57 Ca 46/2006 – 42, rozhodnutí žalované ze dne 21. 12. 2005, č. j. X, zrušil, vrátil věc žalované k dalšímu řízení a rozhodl dále, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. V odůvodnění rozsudku uvedl, že řízení o poskytnutí jednorázové peněžní částky probíhá v souladu s § 7 odst. 3 zák. č. 261/2001 Sb., podle zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení (správní řád). Na řízení o poskytnutí jednorázové peněžní částky se proto vztahují všechny zásady správního řízení. Krajský soud poukázal na ust. § 3 odst. 3 správního řádu, podle kterého jsou správní orgány povinny svědomitě a odpovědně se zabývat každou věcí, která je předmětem řízení, ust. § 32 odst. 1 správního řádu, podle kterého jsou povinny zjistit přesně a úplně skutečný stav věci a za tím účelem si opatřit potřebné podklady pro rozhodnutí, přičemž nejsou vázány jen návrhy účastníků řízení. Zdůraznil též ust. § 46 správního řádu, podle kterého rozhodnutí musí vycházet ze spolehlivě zjištěného skutkového stavu věci a ust. § 47 odst. 3 téhož předpisu, podle něhož správní orgán v rozhodnutí uvede, které skutečnosti byly podkladem rozhodnutí, jakými úvahami byl veden při hodnocení důkazů a při použití právních předpisů, na základě kterých rozhodoval. Z odůvodnění napadeného rozhodnutí žalované dovodil, že žalovaná opřela svůj zamítavý výrok o dva závěry: zaprvé, že žalobce k prokázání tvrzeného nepředložil žádné relevantní důkazy, zadruhé, že žalobce neposkytl žalované podrobný popis okolností ukrývání, a proto žalovaná musela vycházet z údajů, které uvedl v rámci řízení o vydání osvědčení podle zák. č. 255/1946 Sb., které jsou neurčité, rozporné a v důsledku toho nevěrohodné. Krajský soud označil za nesprávný první názor žalované, neboť neunesení důkazního břemene účastníka správního řízení ve vztahu k jeho tvrzení nemůže být samo o sobě důvodem zamítnutí návrhu. Ve správním řízení totiž platí především zásady materiální pravdy a oficiality. V tomto smyslu krajský soud odkázal na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 8. 1995, sp. zn. 6 A 710/95, ve kterém vrchní soud konstatoval, že *také v řízení o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 217/1994 Sb., se plně uplatňují zásady správního řízení, zejména zásada materiální pravdy a zásada oficiality. Není správná představa, že tu platí procesní důsledky civilistického principu břemene tvrzení a důkazního*

břemene. Je povinností správního orgánu z vlastní iniciativy a vlastními prostředky objasňovat sporné, pochybné nebo zpochybněné skutečnosti, zejména ty, s nimiž nárok stojí a padá. Krajský soud dále konstatoval, že ve správním řízení lze vydat zamítavé rozhodnutí pro neprokázání tvrzení účastníka teprve v tom případě, že se správnímu orgánu ani po jeho vlastní procesní aktivitě za účelem obstarání podkladů nutných pro posouzení věci, v rozsahu a míře, kterou lze po správním orgánu spravedlivě požadovat, nepodaří potřebné důkazy obstarat. Krajský soud poukázal také na skutečnost, že žalobci bylo v době jím tvrzeného ukrývání 4 až 5 let, tudíž je zřejmé, že si není schopen přesně do všech podrobností vybavit okolnosti svého ukrývání, natož svědecky prokázat pravdivost svých tvrzení, když většina svědků již zcela logicky nežije. Úmyslem zákonodárce jistě nebylo přiznat oprávněným osobám právo na odškodnění, aby jim toto právo pro neunesení důkazního břemene z jejich strany bez sebemenší aktivity správního orgánu nebylo vzápětí přiznáno. Tím, že žalovaná nedbala základních zásad správního řízení a povinnost důkazní vztáhla pouze na žalobce, došlo podle názoru krajského soudu k porušení § 3 odst. 3 a 4, § 32 odst. 1 a § 46 správního řádu. Závěr žalované o tom, že jí žalobce neposkytl podrobný popis okolností ukrývání, a proto musela při rozhodování vycházet pouze z údajů, které žalobce uvedl v rámci řízení před Ministerstvem obrany ČR o vydání osvědčení v kategorii československý politický vězeň podle zákona č. 255/1946 Sb., které jsou značně neurčité, rozporné a v důsledku toho nevěrohodné, je podle krajského soudu nesprávný především z toho důvodu, že je učiněn zcela v rozporu s obsahem správního spisu. Není pravdou, že by žalobce neposkytl žalované podrobný popis okolností ukrývání. Krajský soud poukázal na podání žalobce učiněná v průběhu řízení před žalovanou, ve kterých žalobce konkrétním způsobem popsal okolnosti, ve kterých spatřuje důvody pro poskytnutí jednorázové peněžní částky podle § 1 odst. 3 zákona č. 261/2001 Sb. Řízení před žalovanou a Ministerstvem obrany ČR nemá totožný předmět, a proto tvrzení žalobce v těchto řízeních není možné stavět proti sobě a dovozovat z nich nevěrohodnost žalobce a v rozporu se zásadami správního řízení se zbavovat povinnosti a osvědčit pravdivost tvrzení žalobce učiněného před žalovanou. Žalovaná pochybila, když se nezabývala žalobcem uvedenými tvrzeními a namísto toho se nekonkrétně zabývala jeho prohlášeními učiněnými v řízení před Ministerstvem obrany, která nejsou pro danou věc relevantní. Podle krajského soudu nelze pominout ani to, že žalovaná pochybila i tím, když pouze stroze konstatovala, že tvrzení žalobce je značně neurčité, rozporné a v důsledku toho nevěrohodné. V tomto směru byl porušen § 47 odst. 3 správního řádu, neboť žalovaná nijak nekonkretizovala, v čem neurčitost tvrzení žalobce spočívá, jak konkrétně jsou jeho tvrzení navzájem v rozporu, a neuvedla, z jakého důvodu namítaná neurčitost a rozpornost tvrzení znemožňuje žalované dokazováním ověřit věrohodnost tvrzení žalobce. Krajský soud uzavřel, že se žalovaná v průběhu správního řízení dopustila závažných procesních pochybení, která mohla mít vliv na zákonnost napadeného rozhodnutí, neboť teprve po odstranění těchto pochybení bude možné s konečnou platností vyslovit, zda je žalobce osobou oprávněnou ve smyslu § 1 odst. 3 zákona č. 261/2001 Sb., či nikoliv.

Proti tomuto rozsudku podala žalovaná (dále jen stěžovatelka) včas kasační stížnost ve které uvedla, že tvrzení napadeného rozsudku, že stěžovatelka při svém rozhodování z historických pramenů neověřila, zda tvrzení žalobce jsou pravděpodobná a možná, neodpovídá skutečnosti. Stěžovatelka konstatovala, že při posuzování věci vycházela z legislativy Slovenské republiky platné v době druhé světové války, týkající se Romů a Židů. Uvedla, že až do vypuknutí Slovenského národního povstání v srpnu 1944 platila ve Slovenské republice řada protiromských opatření ztěžujících Romům život, avšak v žádném případě nedocházelo, na rozdíl od Židů, k jejich fyzické likvidaci a odsunu do vyhlazovacích táborů. Po vypuknutí povstání koncem srpna a počátkem září 1944 byla

Slovenská republika okupována německou armádou, se kterou přišly i oddíly SS a Pohotovostní skupina H, bezpečnostní policie SIPO a bezpečnostní služby SD. Od této doby začalo vůči Romům docházet k represáliím a jejich fyzické likvidaci. Z publikace „Protifašistický odboj na Slovensku v letech 1938-1945“ vyplývá, že obec R. s okolím byla osvobozena dne 27. 1. 1945. Stěžovatelka uzavřela, že je zřejmé, že účastník řízení (žalobce) ve svých podáních uváděl různé doby svého ukrývání, vlastní ukrývání popisoval neurčitě. Vzhledem k tomu, že k pogromům na romské obyvatelstvo na Slovensku docházelo v době jeho okupace německou armádou do osvobození - tj. v daném případě od 29. 8. 1944 do 27. 1. 1945, je nelogické, aby se žalobce z rasových důvodů ukrýval od roku 1943 do konce srpna 1944 a poté od osvobození obce R. do jara 1945. Stěžovatelka nemohla pouze na základě faktu, že se žalobce od konce srpna 1944 do 27. 1. 1945 mohl z rasových důvodů ukrývat, rozhodnout kladně o jeho žádosti o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb., a navrhla, aby Nejvyšší správní soud rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 26. 1. 2007, č. j. 57 Ca 46/2006 – 42, zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalobce ve vyjádření ke kasační stížnosti konstatoval, že z ní jednoznačně vyplývá, že se stěžovatelka zabývala pouze historickou skutečností a přijatým zákonem Slovenské republiky z roku 1939 o státním občanství, podle kterého byli Romové označeni za cizí živly, bez ohledu na to, jak dlouho žili usazeným životem. Stěžovatelka se podle žalobce neobtěžovala zjistit skutečnosti, které žalobce uváděl při žádosti o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb., kterou podal jako osoba ukrývající se z rasových důvodů v letech 1943 a 1944 v obci R. Žalobce podal písemnou žádost o poskytnutí záznamů z této doby, bohužel mu bylo sděleno, že žádné záznamy z té doby již neexistují.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek v souladu s ustanovením § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s. vázán rozsahem a důvody, které stěžovatelka uplatnila ve své kasační stížnosti. Neshledal přitom vady podle ustanovení § 109 odst. 3 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

Kasační stížnost není důvodná.

Z obsahu kasační stížnosti vyplývá, že ji stěžovatelka podala z důvodů uvedených v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.

Podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. lze kasační stížnost podat pouze z důvodů tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení. Nesprávné posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení spočívá v tom, že na správně zjištěný skutkový stav je aplikován nesprávný právní názor, popř. je sice aplikován správný právní názor, ale tento je nesprávně vyložen. Takového pochybení se však krajský soud v projednávané věci nedopustil.

Zákon č. 261/2001 Sb., se podle ustanovení § 1 odst. 1 vztahuje na občany České republiky, kteří splňují podmínky uvedené v § 1 odst. 1 bodě 1 písm. c) až f), bodě 2 a odst. 2 zákona č. 255/1946 Sb., o příslušnících československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje za osvobození, a bylo jim o tom vydáno podle § 8 citovaného zákona osvědčení, nebo kteří mají doklad, který toto osvědčení nahrazuje. Podle druhého odstavce téhož ustanovení se zákon vztahuje též na vdovy a vdovce po osobách uvedených v odstavci 1, za podmínek v tomto odstavci blíže rozvedených.

Další okruh osob, na který se zákon č. 261/2001 Sb. vztahuje, upravuje § 1 odst. 3 tohoto zákona tak, že za účastníky národního boje za osvobození se podle tohoto zákona považují též občané České republiky, kteří v době od 15. 3. 1939 do 8. 5. 1945 byli z rasových nebo náboženských důvodů soustředěni do vojenských pracovních táborů na území Československa v jeho hranicích z 29. 9. 1938 nebo se z týchž důvodů na tomto území ukrývali po dobu nejméně 3 měsíců a pokud za tuto dobu již neobdrželi jednorázovou peněžní částku podle zákona č. 217/1994 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky některým obětem nacistické perzekuce. Podle § 2 odst. 1, 2 se zákon dále vztahuje též na občany České republiky, kteří byli vězněni mezi 25. únorem 1948 a 1. lednem 1990 a u kterých bylo rozhodnutí o jejich věznění zcela nebo částečně zrušeno podle zák. č. 119/1990 Sb., či podle zák. č. 198/1993 Sb.

Z uvedeného je patrné, že zákon č. 261/2001 Sb. je jedním z právních předpisů, jímž Český stát napravuje některé křivdy, způsobené nacistickým a komunistickým režimem v minulosti; jednotlivé zákony z této skupiny zakládají právní nárok na vyplacení jednorázových částek různým skupinám (např. zákon č. 217/1994 Sb. československým politickým vězňům z období let 1939 až 1945 a pozůstalým po nich, zákon č. 39/2000 Sb. válečným veteránům, zákon č. 172/2002 Sb. osobám odvezeným po válce do SSSR a táborů v jiných státech a pod.). Jednotlivé zákony stanovily okruh oprávněných osob se značnými odchylkami; to byla otázka věcného či politického řešení, teprve v druhé řadě otázka právní a legislativní. Podmínky vzniku nároků podle těchto zákonů jsou zpravidla vázány na poválečný zákon č. 255/1946 Sb., o příslušnících československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje za osvobození. Jednotlivé skupiny účastníků národního boje za osvobození byly odškodněny jednotlivými zákony výše zmíněnými. V zásadě lze říci, že zákon č. 217/1994 Sb. dopadal na československé politické vězně (§ 1 odst. 1, bod 1. písm. g/ zákona č. 255/1946 Sb.), zákon č. 39/2000 Sb. na příslušníky československé armády v zahraničí a příslušníky spojeneckých armád (§ 1 odst. 1, bod 1. písm. a/ a b/ zákona č. 255/1946 Sb.), a zákon č. 261/2001 Sb. na příslušníky československé armády na Slovensku, československé partyzány, účastníky domácího hnutí, účastníky povstání v květnu 1945 (§ 1 odst. 1, bod 1. písm. c/ až f/ zákona č. 255/1946 Sb.), politické vězně po roce 1948, a – což je pro posuzovanou věc podstatné – na samostatně vymezenou skupinu osob z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů nebo osob z týchž důvodů se ukrývajících. Pro posuzovanou věc má též význam zvláštní vztah mezi zákonem č. 217/1994 Sb. a zákonem č. 261/2001 Sb. u kategorie „československých politických vězňů“, protože za určitých specifických okolností může vzniknout nárok podle obou těchto předpisů (proto také zákon č. 261/2001 Sb. vyloučil z nároku ty, jimž bylo odškodnění již poskytnuto podle zákona 217/1994 Sb.). Vymezení kategorie „československého politického vězně“ podle zákona č. 255/1946 Sb. (jeho § 2 odst. 1 bod 5.) zahrnuje nejen osoby vězněné nebo internované, ale také osoby „jinak“ omezené na osobní svobodě. Nárok na odškodnění se ale podle zákona č. 217/1994 Sb. odvíjel od doby věznění nebo internace. To ve svých důsledcích znamenalo, že osoby „jinak omezené na osobní svobodě“, např. tím, že se skrývaly, se vymykaly dosahu zákona č. 217/1994 Sb., ačkoliv i jim bylo nebo mohlo být vystaveno osvědčení na kategorii „Československý politický vězeň“, protože podmínky zákona č. 255/1946 Sb. splňovaly.

Zákonnou tvrdost, která tím vznikala (a také nejednotnost praxe, která zpočátku těmto osobám odškodnění nepřiznávala pro nesplnění zákonných podmínek věznění nebo internace), odstranil zákonodárce tím, že tuto kategorii osob (vojenské pracovní tábory a osoby skrývající se) zařadil do samostatné skupiny pozdějšího zákona (§ 1 odst. 3 zák. č. 261/2001 Sb.), která není definována zákonným odkazem, ale vymezenými

skutkovými znaky. Tuto skupinu osob uvedenou v § 1 odst. 3 zákon nedefinuje výslovně odkazem na poválečný zákon č. 255/1946 Sb., a proto také jako podmínku neuvádí nutnost vydání osvědčení podle § 8 naposledy citovaného zákona, či jiného dokladu, který toto osvědčení nahrazuje, o statusu československého politického vězně. Potud tudíž nepostupovala žalovaná v souladu se zákonem, pokud po podání žádosti stěžovatelem o přiznání jednorázové peněžní částky řízení přerušila do předložení osvědčení podle § 8 zák. č. 255/1946 Sb. s tím, že pokud toto osvědčení nepředloží, bude jeho žádost o poskytnutí jednorázové peněžní částky zamítnuta. Nicméně posléze žádost (potud správně) nezamítla z důvodu chybějícího osvědčení podle § 8 zák. č. 255/1946 Sb., ale své zamítavé rozhodnutí opřela o nesplnění skutkových okolností ukrývání. V odůvodnění napadeného rozhodnutí konstatovala dosavadní průběh řízení, včetně řízení před Ministerstvem obrany České republiky (které skončilo vydáním rozhodnutí ze dne 21. 9. 2004, č. j. 350115/04/2004 – 7542, tak, že osvědčení o účasti žalobce na národním boji za osvobození v kategorii československý politický vězeň v době od 15. 11. 1943 do 13. 10. 1944 se žalobci nevydává). Žalovaná (stěžovatelka) konstatovala, že je zřejmé, že žalobce nemá dostatek relevantních důkazů k prokázání tvrzeného nároku a neposkytl podrobný popis okolností ukrývání a nezbylo tudíž než při rozhodování vycházet pouze z údajů, které uvedl v rámci řízení o vydání osvědčení, vedeného Ministerstvem obrany. Tyto údaje však označila za neurčité, rozporné a v důsledku toho nevěrohodné. Nebylo tak prokázáno, že žalobce je osobou, která se v době mezi 15. 3. 1939 a 8. 5. 1945 po dobu celkem 3 měsíců z rasových nebo náboženských důvodů ukrývala na území Československa, v jeho hranicích ze dne 29. 9. 1938. Na druhé straně přes rozporuplnost tvrzení žalobce, nebylo prokázáno ani to, že žalobce takovou osobou není. Žalobce byl před skončením řízení o přiznání částky seznámen se stavem řízení a byl vyzván k předložení dalších důkazů, popřípadě návrhů na doplnění dokazování; vzhledem k tomu, že tak neučinil, nezbylo než správní řízení ukončit vydáním zamítavého rozhodnutí.

Krajský soud v Plzni se s tímto posouzením věci stěžovatelkou neztotožnil a v odůvodnění svého rozsudku zdůraznil, že řízení o poskytnutí jednorázové peněžní částky probíhá v souladu s § 7 odst. 3 zák. č. 261/2001 Sb. podle správního řádu z roku 1967. Na řízení se tudíž vztahují všechny zásady správního řízení, zejména zásada materiální pravdy a zásada oficality. Je povinností správního orgánu z vlastní iniciativy a vlastními prostředky objasňovat sporné, pochybné nebo zpochybněné skutečnosti, zejména ty, s nimiž nárok stojí a padá. Upozornil, že tento názor vyslovil Vrchní soud v Praze v rozsudku ze dne 25. 8. 1995, sp. zn. 6A 710/95, sice pro řízení o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zák. č. 217/1994 Sb., nicméně tento názor je zcela aplikovatelný i nařízení podle zák. č. 261/2001 Sb. Krajský soud v Plzni proto konstatoval, že těmito zásadami se stěžovatelka v řízení o poskytnutí jednorázové peněžní částky žalobci neřídila.

Nejvyšší správní soud ze správního spisu zjistil, že žalobce v žádosti o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb., podané dne 15. 11. 2002, požádal o její poskytnutí podle tohoto zákona jako osoba v letech 1943 a 1944 z rasových nebo náboženských důvodů soustředěná do vojenských pracovních táborů na území Československa v jeho hranicích ze dne 29. 9. 1938, nebo se z týchž důvodů na tomto území ukrývající. K této žádosti nepřipojil žádné doklady. V podání ze dne 28. 2. 2005 žalobce uvedl, že navrhl 2 svědky jako jiní, kteří byli už dávno odškodněni, jako V. H., J. B. a jiní, které žalobce může jmenovat. Žalobce rovněž uvedl, že prožil strach, bídu a zimu a proto si už tak přesně nepamatuje dny, ale pamatuje si moc dobře, že se ukrývali v lesích obce R. Bylo to přesně i po bombardování, v lednu 1945, kdy utíkali do lesů kde se ukrývali do jara (dubna) 1945, což si velmi dobře pamatuje, protože nejdříve byla krutá zima a když se vraceli, tak

bylo jaro. Sousedé žalobce (V. H., E. H., J. B.) byli bez jakýchkoliv průtahů a komplikací odškodněni.

Z výše uvedeného vyplývá, že žalobcova tvrzení vsutku nejsou přesná a rozcházejí se. Na základě takto nepřesných výpovědí pak stěžovatelka nemohla bez dalšího učinit jednoznačný závěr ohledně skutečné doby žalobcova ukrývání.

Stěžovatelka však i podle názoru Nejvyššího správního soudu dostatečně neprošetřila splnění výše uvedené podmínky (ukrývání z rasových nebo náboženských důvodů po dobu alespoň 3 měsíců) pro nárok žalobce na poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zák. č. 261/2001 Sb., neboť se vůbec nepokusila rozpory v údajích žalobcem poskytnutých v souladu se zásadou materiální pravdy odstranit a pouze konstatovala, že údaje, které jí žalobce poskytl, jsou značně neurčité, rozporné a v důsledku toho nevěrohodné.

Takovýto postup žalované je naprosto v rozporu se zásadou materiální pravdy, jak na to správně upozornil krajský soud. Účelem této zásady je, aby správní řízení posilovalo důvěru účastníků řízení ve správnost rozhodování. Podle této zásady lze po správních orgánech oprávněně požadovat, aby jejich rozhodnutí byla zákonná, správná a především, aby vycházela ze spolehlivě zjištěného skutkového stavu věci. Spolehlivě zjištěný skutkový stav je podmínkou perfektnosti vydaných rozhodnutí. Zásada materiální pravdy je zakotvená v ustanoveních § 3 odst. 4 správního řádu, resp. § 46 správního řádu a úzce souvisí i se zásadou vyhledávací podle § 32 odst. 1 správního řádu a se zásadou volného hodnocení důkazů (§ 34 odst. 5 správního řádu). Podle § 32 odst. 1 správního řádu je správní orgán povinen zjistit přesně a úplně skutečný stav věci a za tím účelem si opatřit potřebné podklady pro rozhodnutí, přitom není vázán jen návrhy účastníků. Povinnost, aby rozhodnutí vycházelo ze spolehlivě zjištěného stavu věci, vyplývá i z ustanovení § 46 správního řádu.

V tomto směru Nejvyšší správní soud, stejně jako krajský soud, znovu poukazuje na rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 8. 1995, č. j. 6A 710/95 - 13. Z novější judikatury pak lze poukázat na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 11. 2003, č. j. 6 A 114/2000 - 36, ve kterém zdejší soud konstatoval, že *“také v řízení o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 217/1994 Sb. se plně uplatňují zásady správního řízení, zejména zásada materiální pravdy a zásada oficiality. Podle § 3 odst. 4, § 32 odst. 1 a § 46 správního řádu musí rozhodnutí správního orgánu vycházet ze spolehlivě zjištěného stavu věci. Je povinností správního orgánu z vlastní iniciativy a vlastními prostředky objasňovat sporné, pochybné nebo zpochybněné skutečnosti, zejména ty, s nimiž nárok stojí a padá. Nesplňuje-li žadatel některý ze zákonem stanovených předpokladů pro přiznání nároku na poskytnutí jednorázové peněžní částky dle zákona č. 217/1994 Sb., musí správní orgán o žádosti rozhodnout řádně odůvodněným rozhodnutím, které má náležitosti stanovené § 47 odst. 3 správního řádu.”*

Stěžovatelka zásadu materiální pravdy porušila především proto, že nevyslechla žalobcem označené svědky, (ani od nich nevyžádala písemné prohlášení), nevyslechla ani samotného žalobce. Vzhledem k věku žalobce v době jeho tvrzeného ukrývání (přibližně 5 let) a vzhledem k tomu, že žalobce přesně nemůže předložit písemné doklady prokazující své ukrývání, může totiž výslech svědků být také jediná možnost, jak tvrzení žalobce potvrdit nebo vyvrátit. Lze si představit i jiné úkony, které mohla stěžovatelka za účelem řádného zjištění skutkového stavu provést, jako např. zjistit z historických pramenů konkrétní situaci, která panovala v obci R. a jejím okolí v době, kterou žalobce popisuje jako dobu

svého ukrývání. Nelze však postupovat tak, jak to učinila stěžovatelka, která pouze konstatovala, že údaje uváděné žalobcem jsou značně neurčité, rozporné a v důsledku toho nevěrohodné a nepokusila se tyto rozpory dokazováním odstranit. I v tomto ohledu je tak třeba dát za pravdu krajskému soudu, který stěžovatelce vytknul nedostatečnou procesní aktivitu při zjišťování skutkového stavu. Přitom nutno zdůraznit, že není pravdivé tvrzení stěžovatelky, že žalobce nenavrhl provedení důkazů, které by jeho nárok prokazovaly, neboť jak již bylo výše uvedeno, žalobce v řízení před správním orgánem uvedl, že „předložil 2 svědky“, což je podle názoru Nejvyššího správního soudu i přes neobratnost ve vyjadřování žalobce nutné vyložit jako jeho návrh na provedení důkazu výsledkem svědků.

Nejvyšší správní soud se tak vzhledem k výše uvedenému ztotožňuje s krajským soudem rovněž v hodnocení řízení před Ministerstvem obrany ČR o vydání osvědčení podle § 8 zákona č. 255/1946 Sb., v kategorii československý politický vězeň, jako řízení nemajícího bezprostřední vliv na prokázání splnění podmínek pro poskytnutí jednorázové peněžní částky podle § 1 odst. 3 zákona č. 261/2001 Sb. Krajský soud správně konstatoval, že řízení před Ministerstvem obrany ČR nemá totožný předmět, a proto tvrzení žalobce v obou řízeních není možné stavět proti sobě a dovozovat z nich jeho nevěrohodnost, a v rozporu se zásadami správního řízení se zbavovat povinnosti osvědčit pravdivost tvrzení žalobce učiněného před žalovanou. Nehledě k tomu, že (jak již bylo výše zdůrazněno), nemělo řízení před Ministerstvem obrany – z hlediska uplatněného nároku – právní opodstatněnost.

To, že stěžovatelka postupovala v rozporu se zásadou materiální pravdy vyplývá také ze samotného textu odůvodnění napadeného správního rozhodnutí, ve kterém stěžovatelka uvedla, že: „*Ve vašem případě nebylo prokázáno, že jste osobou, která se v době mezi 15. březnem 1939 a 8. květnem 1945 po dobu celkem nejméně 3 měsíců z rasových nebo náboženských důvodů ukrývala na území Československa v jeho hranicích z 29. 9. 1938. Na druhé straně, přes rozporuplnost Vašich tvrzení, nebylo prokázáno ani to, že takovou osobou nejste.*” Možnost, že by žalobce splnil podmínku ukrývání po dobu celkem nejméně tří měsíců nelze vyloučit i s ohledem na skutečnost, že k okupaci Slovenské republiky německými vojsky došlo na konci srpna 1944 a obec R., ve které žalobce bydlel byla osvobozena na konci ledna 1945; doba po kterou mohla být obec R. okupována německými vojsky tak jednoznačně přesahuje délku tří měsíců. Je tedy velmi pravděpodobné, že se žalobce v uvedeném období skutečně musel ukrývat, neboť tehdejší oficiální nacistická ideologie stavěla na nadřazenosti německé rasy a usilovala o eliminaci ostatních, podle této ideologie podřadných ras, včetně Romů. K tomu Nejvyšší správní soud jen pro úplnost dodává, že stěžovatelkou v kasační stížnosti připomenutý zákon Slovenské republiky ze dne 25. 9. 1939 o státním občanství, jakož i další předpisy této republiky, byť nižší než zákonné síly, jsou nepochybně dokladem nedemokratického přístupu tohoto státu, vycházející z nacistické ideologie nejen k Židům, ale též k Romům. Ti nebyli pokládáni za plnoprávné subjekty veřejných a politických práv a i když zřejmě zpočátku nebyla první protiromská nařízení důsledně uplatňována, nelze z toho bez dalšího ještě dovozovat, že by i v době předcházející vypuknutí Slovenského národního povstání zde neexistovala celá řada opatření a přístupu k Romům takového charakteru, že za určitých okolností jim nezbylo než se ukrývat z důvodu oprávněné obavy o bezpečnost a život.

Nejvyšší správní soud tak shodně s krajským soudem uzavírá, že stěžovatelka nezjistila přesně a úplně skutečný stav věci, a proto nebylo na místě žádost žalobce zamítnout. V dalším řízení tak bude potřeba, aby stěžovatelka postupovala při zjišťování skutkového

stavu aktivněji a pokusila se ke tvrzením žalobce soustředit důkazy, které jeho tvrzení spolehlivě a prokazatelně potvrdí nebo vyvrátí. Teprve poté může stěžovatelka dospět k závěru, zda jsou, nebo nejsou splněny podmínky vzniku nároku podle § 1 odst. 3 zákona č. 261/2001 Sb., pro poskytnutí jednorázové peněžní částky.

Uplatněné důvody kasační stížnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem, tedy nebyly zjištěny a Nejvyšší správní soud proto kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

Stěžovatelka, která neměla v tomto soudním řízení úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení a úspěšnému žalobci náklady řízení nevznikly. Proto Nejvyšší správní soud rozhodl, že se žalobci právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti nepřiznává (§ 60 odst. 1, § 120 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 19. října 2007

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu